

Fókuszban az Egyesült Nemzetek 2. 2009. november 5.

A növekvő éhezés mellett az élelmezés jelentősége egyre emelkedik, mint a biztonság, a szegénység és a klíma alapvető tényezője.

Az éhező emberek kiugró száma világszerte, és annak megértése, hogy a bolygó növekvő népességének táplálásában hosszú távú kihívások állnak előttünk, az élelmezésbiztonságot – évtizedek óta először – ismét a politikai érdeklődés középpontba helyezik.

Sőt, a politikacsinálók rádöbbennek, hogy az élelmezés biztonságát célzó megoldások közvetlenül összekapcsolódnak más, fontos kérdésekkel.

Az, hogy az elmúlt év gazdasági válsága eredményeképpen a befektetési tőke eltűnedezik, komoly hatást gyakorol az alultáplált emberek számára a világban. Számuk mára túllépte a korábban egymilliárd fő körül ingadozó számot. Az élelmiszerárak – bár a 2008. közepén mért árakhoz képest csökkentek – sok szegény országban még mindig igen magasak, mivel a szárazságok és az árvizek jelentősen megcsonkítják a rendelkezésre álló jószágot és termőföldet.

A Főtitkár, Ban Ki Mun Magasszintű a Globális Élelmezésbiztonsági Válsággal Foglalkozó Munkacsoportjának ösztökélésére az adományozók 20 milliárd dollárt ajánlottak fel a kérdés megoldására azon az idén júniusban, az olaszországi L'Aquilában megrendezett G8-találkozón, ahol az összegyűlt 26 fejlett és fejlődő ország egy kemény akciótervet is elfogadott.

A „L'Aquila alapelvek” mindenekelőtt a mezőgazdasági termelékenységet és a szegényparasztok támogatását helyezik egy szintre a sürgős élelmiszersegélyek rendszerint drámaiban és szívesebben finanszírozott ügyével.

Pedig a sürgős segélyek a gazdasággal és időjárással kapcsolatos válságok arányához viszonyítva manapság súlyosan alulfinanszírozottak. Az Élelmezési Világprogram (WFP) jelenleg azon dolgozik, hogy visszanyerje támogatottságának 2008-as szintjét, amikor – az ismert történelem legnagyobb segélyeként – 8 milliárd dolláros sürgős segély gyűlt össze az éhezés elleni küzdelemre.

Az emberszeretetéről is ismert Bill Gates bejelentette, hogy milliárdos alapítványa mostantól döntően az élelmezésbiztonsággal foglalkozik majd. Véleménye szerint a szegény parasztok termelékenységének növelése világszerte komoly hatást gyakorol majd az éhezés legyőzésére.

Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) azért, hogy 2008. júniusi találkozóját nyomon kövesse, 2009. november 16-18. között csúcstalálkozót szervez az élelmezésbiztonságról. Jacques Diouf, a FAO főigazgatója úgy vélekedik, hogy a római csúcstalálkozó célja "széleskörű egyetértést összekovácsolni a világban meglévő éhínség megszüntetésére." A találkozón megjelenő ENSZ Főtitkár, Ban Ki Mun, David Nabarrót, az ügynökségek közötti akciócsoportok koordinátorát, a múlt héten különleges képviselőjévé nevezte ki az élelmezésbiztonság és táplálkozás terén.

A régi mondás, miszerint minden út Rómába vezet, új jelentést nyer, ha a novemberi csúcstalálkozón kiemelt helyet kapó élelmezési ügyek összekapcsolódnak más, kimagasló jelentőségű kérdésekkel.

- **A kisparasztoknak nyújtott támogatások mára a szegénység elleni stratégiák egyik legkiemelkedőbb elemévé váltak.**

Becslések szerint mintegy egymilliárd ember – a világ legszegényebb népességének 75 százaléka – él mezőgazdasági termeléstől függő vidéki térségekben.

- **A gazdáknak és a gazdálkodásnak nyújtott támogatás a Millenniumi Fejlesztési Célok (MFC) központi kérdése.**

Az első cél az extrém szegénység és az éhínség eltörlésére vonatkozik. Az élelmiszerhez való hozzáférés közvetlen kihatással van ezekre az összekapcsolódott célokra és ezek teljesítésére. A Világbank becslése szerint 2008-ban újabb 100 millió ember került az extrém szegénységi ráta alá a növekvő élelmiszeráraknak köszönhetően. Más MFC-k egészségügyi és oktatási kérdésekre vonatkoznak, amelyekhez ugyancsak elengedhetetlen a megfelelő táplálkozás. Mivel a kiscgazdák 75 százalékát nők teszik ki, a mezőgazdasági reform a harmadik célra (a nemek közötti egyenlőség kiterjesztése és a nők jogainak érvényesítése) is hatással van.

- **A mezőgazdasági reformok segíthetnek a nehéz kereskedelmi ügyekben**

A dohai kereskedelmi tárgyalásokon való előrelépéseknek továbbra is útjában áll két tényező. Egyrészt különbségek vannak a gazdag országokban élő gazdáknak nyújtott támogatások között, másrészt nehézségeket jelent a fejlődő országok piacainak a nemzetközi élelmiszerkereskedelem felé való megnyílása. Holott tisztességesebb és nyíltabb kereskedelmi egyezmények segíthettek volna 2008-ban, amikor az országok – saját élelmiszertermelésüket védendő – úgy sróftolták egyre magasabbra az élelmiszerárakat a nemzetközi piacokon, hogy a mezőgazdasági termények kereskedelmét közben gyakorlatilag megszüntették.

- **A gazdaságokba való befektetés közvetlen kihatással van a környezeti stabilitásra.**

Bár általában úgy tartják számon, mint „zöld tevékenységet”, a mezőgazdaságot az üvegházhatású gázok kibocsátásának 14 százalékáért közvetlenül is felel. Pedig az új termőterületek megszerzése érdekében történő erdőirtások legalább még egyszer ekkora kibocsátási rátát jelentenek. A mezőgazdaság ráadásul több esőt szív fel, mint bármilyen más emberi tevékenység. A modern öntözés, az organikus mezőgazdasági technikák és az eredményes élelmiszertermelési láncok alkalmazása mind csökkentik a környezet terheltségét.

- **Általában a szegényparasztok az elsődleges áldozatai a gyorsan változó időjárási hatásoknak és a növekvő átlaghőmérsékletnek.**

A Global Humanitarian Forum becslése szerint a világ mezőgazdasági termelésének 25 százaléka fog elveszni, ha az éghajlatváltozás hatásait nem enyhítik, vagy szüntetik meg.

- **Az élelmezésbiztonság biztonsági kérdés**

Egy új gazdasági körforgás kialakulása, az élelmiszerek, fémek, olaj és bio-üzemanyagok iránt kialakuló növekvő kereslet új növekedési spirált indíthat el a mezőgazdasági termények árában. Ha az alapvető élelmiszerek ára túllépi a szegény vagy akár a közepes keresetből élő családok (beleértve a fejlődő országok fogyasztóit is) által kifizethető mértéket, visszatérhetnek a 2007-8-as évben, 22 országban lázadások formájában megjelenő társadalmi elégedetlenségek is.

Befektetési stratégiák a jövőre

Annál is inkább, mert az élelmiszerárak és élelmiszertartalékok tárgyában hosszú távon felfelé mutató nyomást jósolnak. A FAO becslése szerint az élelmiszertermelésnek 2050-ig 70 százalékkal kell növekednie ahhoz, hogy képes legyen kielégíteni a népességnövekedés és a növekvő táplálékszükségletek által támasztott követelményeket. Ez – a FAO iratainak tanúsága szerint – évi 83 milliárdos befektetést jelent majd.

A legtöbb befektetésnek a privát szférából kell érkeznie, ugyanakkor közalapítványokra van szükség az utak, kikötők, erő- és más nagyléptékű infrastruktúrák működtetéséhez, mezőgazdasági intézetek, a mezőgazdaság terjesztésére irányuló szolgáltatások, kutatási, fejlesztési és szociális szolgáltatásokat (pl. az oktatás (különösen a nők oktatása), közegészségügyi, a víz tisztaságát garantáló és más egészségügyi szolgáltatásokat garantáló beruházások esetén.

A nemzetközi élelmiszerrendszer 2008-as összeomlása egy évtizedeken át zajló, a közszféra befektetéseit érintő csökkenési folyamatot követett, hiszen a segélyek mezőgazdaságot érintő aránya az 1979-es 20 százalékról 2006-ra 4 százalékra csökkent. Ráadásul az utóbbi időben az élelmiszerárak instabilitásának és a hiteleknek a pénzügyi válság óta való eltűnéseinek köszönhetően a magánbefektetések is sokkal problémásabbak..

Az ENSZ ügynökségeinek vezetőit tömörítő Magas Szintű Akciócsoport, amelyet a Főtitkár 2008-ban hozott létre, a magán- és közbefektetések ikerproblémájára egy olyan társulási rendszerben reagál, ami üzletket, pénzügyi szervezeteket, fejlesztéssel foglalkozó NGO-kat, alapítványokat, és a élelmiszerekhez való hozzáférésért és az emberi jogokért kiálló alapítványokat és aktivistákat tömörít.

FAO/Világélelmészeti Program, Élelmiszer biztosítási misszió

A Világbank, az Akciócsoport egyik tagja, a mezőgazdasági és vidéki fejlesztés támogatásában a 2009-es pénzügyi évben 76 százalékkal lépett előre, a 2006-2008 közötti átlagos évi 4,1 milliárdos rátáról a 7,2 milliárdos szintre.

Gazdák a tervezés előtt

Az együttműködés másik alapvető eleme – amely oly könnyen elkerüli a figyelmet – maguk a gazdák. A tapasztalatok minden országban azt mutatják, hogy a kisgazdákra alapuló mezőgazdaságokban történő befektetések megvalósításához és végrehajtásához a gazdák háztartásainak teljes körű bekapcsolódása szükséges. Ebbe bele kell érteni a kormányzati szintű tervezést is.

Az ENSZ Nemzetközi Mezőgazdaság-fejlesztési Alapja szerint egy ilyen, a szegény országokban élő kisgazdákra épülő szegénység ellenes stratégiának már van múltja. Vietnám például, nettó élelmiszerdeficitről sikeres élelmiszerexportórré lépett elő e stratégia alkalmazásával. Malawiban pedig megduplázódtak a gazdaságok hozamai, amikor a gazdákat mezőgazdasági támogatásokkal, leginkább trágyával látták el.

A L'Aquila-kezdemenyezésre az elmúlt 3 évben immár 22 milliárd dollárt fordítottak, ami maga után vonja a mezőgazdasági támogatás megkészszerződését. A L'Aquila-kezdemenyezés alapelvei közé tartozik a gyors, megfelelő mértékű, és fenntartható cselekvés.

De az, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokat hogyan fektetik be, legalább annyira fontos, mint az, hogy mennyi gyűlik össze. A G8 kezdemenyezése nem csak egy újabb támogatási program. Ezt ugyanis elfogadják a fejlődő országok, és az ENSZ Akciócsoportjához hasonlóan összefogja a sérülékeny országokat az erőforrások kiosztásában és a stratégiai irányításában. Emellett az élelmiszerbiztonságára átfogó megközelítést alakít ki azáltal, hogy egymásba kapcsolja a gazdaságok termelékenységét, a környezeti megújulást, a szabad kereskedelmet, a politikai reformokat, a gazdáknak és a szélesebb körű vidéki fejlesztésnek nyújtott szociális szolgáltatásokat.